

Број 7, новембар 2023.

Часопис ХАЈР

Часопис хуманитарне организације ХАЈР

који се бави људским правима са акцентом на сваком облику насиља

ТЕМА БРОЈА

ИНВАЛИДНОСТ И ИНВАЛИДИТЕТ

УДРУЖЕЊЕ ХАЈР

Оснивач и председница Хајрија Рамадани +381 64 482 95 99, uznhajr@gmail.com

Управни одбор: Кале Кнежевић, Љубиша Савић, Жељка Остојић, Хајрија Рамадани, Емина Јовић
Надзорни одбор: Снежана Живановић, Кадира Ценановић
Почасни чланови: Мина Костић, Тамара Ђурић, Милица Дабовић, Светлана Китић, Небојша Глишић

Секретар: Биљана Михајловић uznhajrsekretarijat@gmail.com
Заменик секретара и благајник: Зорица Радовановић uznhajr1@gmail.com
Записничар: uznhajrdocument@gmail.com

ТИМОВИ УДРУЖЕЊА ХАЈР

Координатор свих тимова: Зорица Радовановић uznhajr1@gmail.com
Правни тим: координатор адвокат Снежана Живановић uznhajrpravnitim1@gmail.com
Психолошки тим: uznhajrpsiholoskitim@gmail.com
Културни тим: координатор Хајрија Рамадани uznhajr@gmail.com
Заменици координатора Културног тима: Сандра (Барбара) Стефановић, Шпејтим Сојева uznhajrdocument@gmail.com
Креативни тим: координатор Милена Филиповић Василев uznhajrkreativneindustrije@gmail.com
Заменик координатора Креативног тима: Јелена Радуловић uznhajrkreativneindustrije@gmail.com
Дијаспора тим: uznhajrdijaspora@gmail.com
Дечији тим: координатор Ана Стојановић uznhajrdecijitim@gmail.com
Омладински тим: uznhajromladinskitim@gmail.com
Пензионерски тим: координатор Весна Крањец uznhajrpenzionerskitim@gmail.com
Заменик координатора Пензионерског тима Милена Екарт uznhajrpenzionerskitim@gmail.com
Пројектни тим: координатор Весна Крањец uznhajrprojekti@gmail.com
Медија тим: координатор Бобан Филиповић uznhajrpress@gmail.com
Главни и одговорни уредник часописа ХАЈР: Хајрија Рамадани
Уредница часописа „Хајр“ Сандра (Барбара) Стефановић
Редакција часописа: Хајрија Рамадани, Марина Митрић, Ана Симовић, Милена Екарт
Лектура: Марина Митрић
Дизајн: Марина Митрић, Сандра (Барбара) Стефановић

Припрема за штампу: Дубравка Добријевић

ISSN 2737-9698=Хајр; COBISS.SR-ID 19683081
CIP Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд; UDK 343.8
Тираж 200 примерака. Излази тромесечно.
Штампарија Радуних, Београд.

КАНЦЕЛАРИЈЕ У СРБИЈИ:

БЕОГРАД: Оснивач и председница: Хајрије Рамадани, Обилићев венац бр.4, uznhajr@gmail.com, +381 64 48 29 599
ШИД: uznhajrsid@gmail.com
АРАНЂЕЛОВАЦ: uznhajrarandjelovac@gmail.com
ТРСТЕНИК: uznhajrtrstenik@gmail.com
ВРЊАЧКА БАЊА: uznhajrvrnjackabanja@gmail.com
НИШ: uznhajrnis@gmail.com
ЛАЈКОВАЦ: uznhajrlajkovac@gmail.com

КАНЦЕЛАРИЈЕ У РЕГИОНУ:

САРАЈЕВО: uznhajrsarajevo@gmail.com

КАНЦЕЛАРИЈЕ У ДИЈАСПОРИ:

ШВАЈЦАРСКА: uznhajrch@gmail.com

Банка Интеса: 160-0000000534433-90
Девизни рачун: 160-0054000045546-35
Ибан (IBAN): RS35160005400004554635
SWIFT: DBDBRSBG

ПРОНАЂИТЕ НАС НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

www.uznhajr.org/

[_hajrudruzenje_ /](https://www.instagram.com/_hajrudruzenje/)

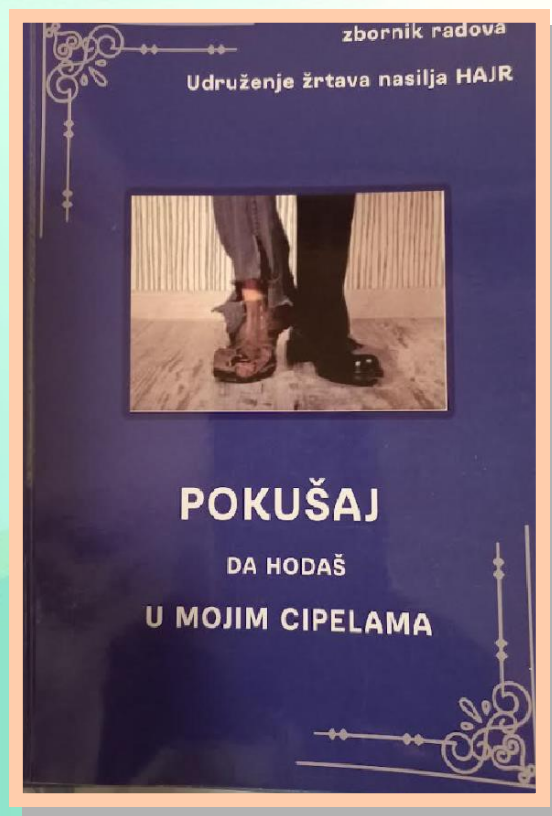
Udruženje Žrtava Nasilja HAJR

Udruženje žrtava nasilja HAJR MEDIA

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

Зборник песама у издању Удружења ХАЈР

Позивамо Вас да се укључите у хуманитарни рад.
Шаљите своје радове које ћемо објавити
у новом броју зборника.

Пружите подршку жртвама насиља и подржите
хуманитарни рад Удружења на иновативан начин

ОБЈАВИТЕ СВОЈ РАД У НАШЕМ ЗБОРНИКУ!

ЗАШТО ДОНИРАТИ УДРУЖЕЊУ ЖРТАВА НАСИЉА

„ХАЈР“ ?

ЗАТО ШТО ЋЕТЕ БАШ ВИ СПАСИТИ СЛЕДЕЋУ ЖРТВУ.

ЗАТО ШТО.... ТИМЕ БАШ ВИ ОМОГУЋАВАТЕ ОДРЖАВАЊЕ ГРУПНИХ ТЕРАПИЈА ГДЕ СЕ ДЕЛЕ САВЕТИ И ПОДРШКА.

ЗАТО ШТО ТИМЕ БАШ ВИ ПОДСТИЧЕТЕ ВЕЋУ СИГУРНОСТ ЖЕНА У СРБИЈИ.

ЗАТО ШТО....ТИМЕ БАШ ВИ ОМОГУЋАВАТЕ НЕДУЖНОЈ ДЕЦИ ОДЕЋУ, ХРАНУ И ШКОЛСКИ ПРИБОР. ЗАТО ШТО
ТИМЕ БАШ ВИ ДАЈЕТЕЖРТВАМА МОГУЋНОСТ ЗАПОСЛЕЊА. ЗАТО ШТО... ТИМЕ ДАЈЕТЕ ЉУДИМА ПРАВО ИЗБОРА...

А ТО ЗАСЛУЖУЈЕМО СВИ! ЗАТО ШТО... СТЕ БАШ ВИ ОДГОВОРНИ И ХУМАНИ.

ДИНАРСКИ РАЧУН: 160000000053443390 ДЕВИЗНИ РАЧУН: 160005400004554635 IBAN:

RS35160005400004554635 SWIFT: DBDBRSBG TEL. +381 64 482 95 99

EMAIL: UZNAJR@GMAIL.COM WWW.UZNAJR.ORG

ПРОНАЂИТЕ НАС НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

www.uznhajr.org/

[_hajrudruzenje_ /](https://www.instagram.com/_hajrudruzenje_/)

Udruženje Žrtava Nasilja HAJR

Udruženje žrtava nasilja HAJR MEDIA

Хајрија Рамадани

Госпођа Хајрија Рамадани, председница Удружења „ХАЈР“, велико ангажовање имала је и у овом периоду – кроз бројне пројекте, сарадњу са медијима, организацију трибина и разних догађаја, не запостављајући свој хуманитарни рад у оквиру самог Удружења.

Оно што бисмо овом приликом посебно истакли – то је национална синергија у решавању проблема насиља над женама, која се остварује кроз деловање и рад Координационог тела за родну равноправност Републике Србије. Укључена је и сарадња са Саветом Европе.

Госпођа Хајрија Рамадани је део радне групе и учествује у кампањи посвећеној родној равноправности, коју је, у сарадњи са цивилним сектором, започела Влада Србије.

Насиље над женама је сложен феномен који захтева ангажман целокупног друштва на његовој превенцији и сузбијању.

Насиље над женама и девојчицама представља кршење људских права. У Београду се одржава и кампања под називом “СТОП ФЕМИЦИДУ” у којој је и наше Удружење узело учешћа.

Госпођа Хајрија Рамадани члан је и Савета за родну равноправност Владе Републике Србије, који је основан као саветодавно тело Владе. Савет се бави питањима родне равноправности и равноправности полова и доприноси ефикаснијој сарадњи надлежних органа јавне власти и организација цивилног друштва.

Један од основних задатака је и оснаживање родно осетљивих категорија становништва, као и подизање свести о значају родне равноправности у друштву као целини.

Редакција часописа

Поводом теме броја – обавештавамо наше драге читаоце да смо склопили сарадњу са Удружењем за церебралну парализу, чије је седиште у Дубровачкој улици у Београду.

Сарадњу смо успоставили са госпођом Дилбером из Удружења, где је осмишљен пројекат у коме су учествовале чланице Удружења и жртве насиља. Оне су прошле едукацију и оспособљавање за неговатељице са државним сертификатом, који је признат и у Европи. Пројекат је успешно реализован, а едукација је била на највишем стандарду, уз теоријску и практичну обуку – пропраћену целокупним писаним и видео материјалом.

Велику захвалност изражавамо поводом овог пројекта и начина на који смо били примљени и угошћени у њиховом Удружењу.

Барбара Стефановић

Увод у тему броја

~ Живети са инвалидитетом ~ ~

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ И ДРУГЕ ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ –
ПРИКАЗ СИТУАЦИЈА И ОКОЛНОСТИ СА КОЈИМА СЕ СУСРЕЋУ

Током средњег века сматрало се да су менталне болести и други физички недостаци и обољења узроковани демонима. Мислило се да су део природног поретка, посебно током периода тзв. „црне смрти“ (већина научника је сматрала да је црна смрт заправо епидемија куге док су поједини мислили да је у питању вирус сличан еболи, након којег се ширила инвалидност по општој популацији). У раном модерном периоду дошло је до померања ка тражењу биолошких узрока за физичке и менталне разлике. Савремени концепт инвалидности је добио своје оквире у току осамдесетих и деведесетих година овог века.

Током раних 70-их година активности за особе са инвалидитетом почели су да преиспитују начин на који друштво третира особе са инвалидитетом и уопште – медицински приступ инвалидности. Услед њиховог деловања – физичке баријере за приступачност су биле идентификоване. Те околности су функционално онемогућавале инвалиде и узроковале појаву – нама данас познату као социјални модел инвалидитета. Ову фразу је направио Марк Оливер 1983. године и она формулише разлику између медицинског модула инвалидитета – према коме је потребно кориговати ограничење и друштвеног модула – према коме треба кориговати дру-

штво које ограничава особу са инвалидитетом.

Као Међународни дан особа са инвалидитетом узет је 3. децембар и свечано је почео да се обележава од 1992. године. Тада је Генерална скупштина Уједињених нација усвојила резолуцију којом се све земље света позивају на обележавање тог датума – са циљем да се унапреди живот и омогући једнако уживање људских права особама са инвалидитетом, као и њихово равноправно учествовање у свим активностима друштва. Тај дан је повод и прилика да се скрене пажња на свакодневне нерешене проблеме са којима се особе са инвалидитетом сучавају, а то су пре свега сиромаштво, висока стопа незапослености и друштвена изолација. Колики заправо значај има обележавање овог дана говори податак да особе које живе са неким обликом инвалидитета чине приближно 15% светске популације.

Шта је заправо инвалидност?

Инвалидност је универзални израз који обухвата различите поремећаје односно дисбалансе, деформитете и ограничења активности и учествовање у њима. Инвалидност није само здравствени проблем – то је заправо и сложена појава која одражава узајамно дејство између особина тела једне особе и особина друштва у коме та особа живи. Особа са инвалидитетом је лице са трајним последицама телесног, сензорног, менталног или душевног оштећења или болести, које се не могу отклонити лечењем или рехабилитацијом. Особа са инвалидитетом суочава се са социјалним и разним другим ограничењима од утицаја на радну способност и могућност запослења или одржања запослења. Она најчешће нема могућности или има смањене могућности да се под равноправним условима укључи на тржиште рада.

Особе са инвалидитетом су све особе са урођеном или стеченом онеспособљеношћу (физичком, интелектуалном или емоционалном). Услед различитих друштвених или других препрека – особе са инвалидитетом немају могућност или имају ограничене могућности да се укључе у активност друштва на истом нивоу са другима, без обзира на то да ли могу да остварују поменуте активности уз употребу техничких помагала или служби подршке.

Врсте инвалидитета

1. физичке (корисници колица и помагала због отежаног кретања)
2. сензорне (особе оштећеног слуха и вида)

тешкоћама у учењу и интелектуалним проблемима (то су особе ометене у менталном развоју и особе са аутизмом).

Честе су и појаве комбинованих инвалидитета.

Код особа са физичким инвалидитетом, по узроку настанка, можемо разликовати особе са параплегијом и квадриплегијом, особе оболеле од мишићне дистрофије, дечије парализе, мултиплекс склерозе, церебралне парализе, артритиса, парапарезе и квадрипарезе узроковане оштећењем кичмене мождине услед повреде или обољења кичменог стуба (што је заправо узрок и параплегије и квадриплегије). Поред тога, имамо и особе са невидљивим инвалидитетом (разна ментална стања, дијабетес, фибромијалгија, епилепсија и многе друге хроничне болести, стања и симптоми који нису видљиви на телу).

Када се говори о невидљивом инвалидитету људи у окружењу су изузетно скептични, сумњичави и склони осудама. Особе са невидљивим инвалидитетом друштво често види као лење, иако је живот са хроничним здравственим стањем веома тежак и исцрпљујући. Било да је у питању налет симптома, депресивна епизода или хронични бол – један од водећих узрока је стрес, а та

стања захтевају велику и неисцрпну енергију да би се са тим носило. У неким данима симптоми невидљивих стања се не испољавају, а уз то већина особа има неку ефикасну стратегију за управљање својим стањем. Особе са невидљивим инвалидитетом науче да избегавају окидаче из окружења који би могли да им погоршају стање.

Зашто сунцокрет?

Сунцокрет је одабран као симбол који указује на срећу, позитивност, снагу, раст, самопоуздање. То је универзално препознатљив цвет, а уједно и родно неутралан. Трака са сунцокретима омогућава свакоме ко има невидљив инвалидитет да га обелодани – онда када сматра да је то потребно. Инвалидитет не дефинише особу, већ представља њену особину са којом се навикла и научила да живи. Инвалидитет није сензација како се представља кроз медије.

Сунцокрет је одабран као знак невидљивог инвалидитета и прихваћен је широм света (постоје траке, нарукнице, беџеви...). Знак је препознатљив на аеро-дромима, местима разоноде, местима где се одржавају јавни догађаји, у маркетима, али и у полицијским и ватрогасним станицама, разним медицинским институцијама, а све је већи број малих предузећа и организација које препознају „сунцокрет“ као знак да је у близини особа са невидљивим инвалидитетом.

Према подацима до 2022. године, у Србији живи 800.000 особа са инвалидитетом. Свега 9% је запослено. Препреке су бројне, те зато тешко остварују своја права. Према статистичким подацима до 2022. године, у Србији на

7.186.862 становника има 17,6% деце, док број деце са сметњама у развоју и инвалидитетом није познат до данас. Тренутно на том податку ради Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“, на коме се формира регистар инвалидитета, па се надамо да ћемо у наредном периоду имати и тај веома битан податак. У свету има 100.000.000 деце са инвалидитетом.

Још једна важна чињеница везана за децу са сметњама у развоју је – да су она више изложена окружењу које не пружа подршку, што аутоматски повећава њихову рањивост и ограничава њихове могућности да уче. Родитељи се суочавају са великим и различитим проблемима у друштву због неадекватне и неправовремене информисаности о потребама ове деце. Оно што је неопходно особама са инвалидитетом – је првенствено окружење без баријера, као основ за њихово слободно кретање и могућност коришћења градског превоза, маркета, позоришта, школа и многих других објеката.

Приступачност је предуслов за учешће свих особа друштва у економији, а пре тога треба усвојити и применити низ законодавних и других инструмената. То су: стандардизација (примена одређених норми и правила, процес стварања и примене правила); оптимизација приступачности изграђеног окружења (односи се на способност да се реше приступи особама са инвалидитетом на најбољи могући начин); оптимизација транспортних средстава; оптимизација информационо-комуникационих технологија.

Оно што можемо још додати – јесте чињеница да су током пандемије про-

блеми особа са инвалидитетом дошли до још већег изражаја (због изолације и отежаних услова живота и додатних ограничења). Често се особе са инвалидитетом, као и њихове породице, суочавају са немогућношћу лечења, финансијским потешкоћама и тешкоћама прилагођавања самом месту боравка.

Према статистикама у свету, свака десета особа живи са неким видом инвалидитета, док се већина суочава са неразумевањем и дискриминацијом.

У Србији око 10% укупног становништва има неки облик инвалидитета. Многи се на свакодневном нивоу суочавају са социјалним и физичким баријерама – са предрасудама у ставовима према инвалидности, са неприступачним објектима, информацијама и оруђима за комуникацију, незапосленост, сиромаштвом и потпуном искљученошћу из друштва.

Инвалидност не мора да буде препрека у остваривању жеља, амбиција, сна, циљева... Али на велику жалост – управо су препреке те које особама са инвалидитетом свакодневно чине живот тежим. Особе са инвалидитетом једна су од најрањивијих и потпуно невидљивих друштвених група, изложених разним стереотипима и предрасудама, које се готово деценијама не мењају.

Осврт на законску регулативу

Србија је једна од 177 земаља света које спроводе одредбе Конвенције о правима особа са инвалидитетом, усвојене у Њујорку, 13. децембра 2006. године, на заседању Генералне скупштине ОУН.

Први закон о спречавању дискрими-

нације особа са инвалидитетом у Србији је донет у априлу 2006. године (званично ступио на снагу 1.1.2007. године). Доношењем закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом ништа није промењено – она је и даље изражена, а циљ закона је да се забрани дискриминација, истакне неопходност поштовања људских права и достојанства особа са инвалидитетом и да укључи особе са инвалидитетом у све процесе и сфере друштвеног живота на равноправној основи.

Маја 2009. године усвојен је први Закон о пословној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, а у примени је од 2010. године. Сви досадашњи усвојени закони имају проблем у примени и спровођењу. Закон налаже послодавцима обавезу да на сваких 20 запослених – запосле по једну особу са инвалидитетом. Послодавци углавном то не поштују, већ плаћају „казнене поене“ уместо запошљавања особе са инвалидитетом (ако не запосле особу са инвалидитетом, дужни су да плате 50% просечне зараде по запосленом). Постоје чак и субвенције државе за запошљавање особа са инвалидитетом, које послодавцима омогућавају беневите, али ни оне нису уродиле плодом и смањиле стопу дискриминације према особама са инвалидитетом.

Како решавати проблем?

Владе земаља могу побољшати здравствене исходе особа са инвалидитетом, пре свега, радећи на бољем приступу квалитетним здравственим услугама, и уз најбоље коришћење расположивих ресурса.

Шта то заправо подразумева?

А) Пружање услуга:

1. Обезбедити широки спектар при-

лагођавања како би се олакшао приступ здравственим услугама

2. Оснаживање људи да би максимално побољшали своје здравље путем пружања информација, обуке, вршњачке подршке

3. Промовисати рехабилитацију у заједници како би се особама са инвалидитетом олакшао приступ постојећим услугама

4. Утврдити групе којима су потребни алтернативни модели пружања услуга

Б) Људски ресурси:

1. Интегрисати образовање о инвалидитету у основно и континуирано образовање за све здравствене раднике

2. Обучити раднике у заједници тако да могу имати улогу у превентивним услугама

3. Дати смернице засноване на доказима за процену и лечење.

Подаци истраживања су неопходни како би обезбедили податке о особама са инвалидитетом у циљу пружања подршке. Неопходно је спровести више истраживања о потребама, препрекама и здравственим исходима за особе са инвалидитетом, направити фондове из којих ће се вршити неопходна финансијска помоћ и применити донете законе, уредити инфраструктуру, социјалне и друштвене потребе и још много, много тога.

пише

Барбара Стефановић

Интервју са Барбаром: Сазнајемо шта је невидљиви инвалидитет

Поводом теме броја имали смо прилику да разговарамо са Барбаром С. и више сазнамо шта је то заправо „невидљиви инвалидитет“

ШТА БИСТЕ МОГЛИ ДА КАЖЕТЕ НАШИМ ЧИТАОЦИМА О НЕВИДЉИВОМ ИНВАЛИДИТЕТУ?

Б.С. Невидљиви инвалидитет је термин за широки спектар стања међу којима су класификоване многе болести. Неке од њих су дијабетес, фибромијалгија, епилепсија, депресија, хроничне болести, психичка стања, хронична бол, мишићна дистрофија која у самом почетку не даје симптоме те се не може приметити стање... Заправо невидљиви инвалидитет се не види голим оком као што се види код особа које користе помагала или имају церебралну парализу. Наше друштво није довољно упознато са проблемима особа које пате од неке врсте невидљивог инвалидитета. Невидљиви инвалидитет изузетно утиче на квалитет живота.

КАКО ПРОМЕНИТИ СВЕСТ ДРУШТВА О НЕВИДЉИВОМ ИНВАЛИДИТЕТУ ИЛИ УОПШТЕ О ИНВАЛИДИТЕТУ?

Б.С. О томе се мора разговарати јавно у свим сверама друштва и упознати јавност о животу и ситуацијама са којима се сусрећу и са којима живе особе са инвалидитетом. То није срамота нити је то медијска и друштвена атракција како се обично приказује... То је заправо само одређена различитост као што је и карактер свакога од нас. То што неко има смањену или редуковану физичку или психичку проблематику не значи да га треба дискриминисати, нити етикетирати као што је то случај у нашем друштву... Посебно не са речју инвалид, јер се тиме категорише небитност и неспособност. Друштво треба едуковати и упознати са тим. Зато је неопходно јавно разговарати на тему особа са инвалидитетом и будити свест како у појединцу, тако и у комплетном друштву да се различитости прихвате и да се понаша у складу са тим. Да особе са инвалидитетом нису ништа мање битне од здравих особа и да апсолутно имају права да учествују у свим аспектима друштвене заједнице.

ДА ЛИ СТЕ ВИ ОСОБА СА НЕВИДЉИВИМ ИНВАЛИДИТЕТОМ?

Б.С. Да, јесам. Већ дуги низ година... Само док нисам добила експертизу са про

-ценом свог стања – то нисам ни знала, јер ни наше здравство томе не придаје значај. Дуги низ година сам прикупљала своје дијагнозе попут соли у мору или на хриди и борила се са својим хроничним болестима и стањима које су оне проузроковале. Сада имам и званични документ о томе да сам особа са инвалидитетом.

Као што и сами видите – на мени се ништа не примећује. Самостално ходам, не користим помагала, урачунљива, крајње обична, ведрa и насмејана... А заправо имам јако тешких момената и живим са константним болом најмање петнаест година.

КАКО СЕ БОРИТЕ СА СВОЈИМ СТАЊЕМ?

Б.С. Зависи, како када... У животу хроничара стања су разнолика, прати их широки спектар симптома. Имам преко тридесет пет дијагноза са својих непуних 45 година. Прикупљам их већ дуже време, као што сам напоменула. Свака је верификована и дијагностикована од стране медицинске струке. Оно што сам до сада научила – то је да препознам окидаче и симптоме, те да спречим одређена стања и покушам да останем ван колица докле год то могу. Било је година када сам се тешко носила са тим – од прихватања да могу у било ком моменту свог живота постати параплегичар или квадриплегичар – до тога да су ми та разнолика стања максимално реметила и ремете живот и нормално функционисање и доносила многе проблеме, од силних прегледа, преко хоспитализација, до тога да је било месеци када сам пуно радно време проводила у здравственим институцијама... Могла сам бити њихов запослени и зарадити месечну плату... Но, сваки свој проблем и нову ситуацију сам успешно прихватила. Први судар изазове тугу, ра-

зочарење, понеку сузу, а онда дође до прихватања и кориговања себе и свог живота у складу са новим околностима. Није увек лако, јер су одрицања прилична, а и нисам увек у ситуацији да испоштујем своје здравствене потребе, потребе мога тела за животом и реалношћу, низом одговорности...

ШТА ВАМ ПРИЧИЊАВА НАЈВЕЋИ ПРОБЛЕМ?

Б.С. Здравље једном изгубљено и нарушено не могу вратити, но материјална ситуација ме изузетно мучи, јер је тешко пронаћи добро плаћен посао у складу са здравственим проблемима, као и радно време где могу бити максимално функционална и продуктивна. То је један битан сегмент, јер због тога немам могућности да испоштујем потребе свога тела већ самим тим радим против њега што заправо увек узме свој данак.

Друга ствар је неразумевање околине, сарадника, врло често и самих доктора што ме ужасава и разочарава, јер због мог физичког изгледа често постављају питања попут: „Шта теби фали? Изгледаш супер, увек насмејана, дотерана, млада...”

Заправо, то је онај моменат када ти постаје јасно колико људи, па и сами доктори, немају појма о тим осетљивим темама и групама и колико се све цени кроз изглед, а не шта је испод те фамозне спољашњости. Често то доживим као сопствени пораз и неразумевање, што заправо и јесте, посебно када су у питању доктори, јер не дођем код њих по комплименте и коментаре на тему мог изгледа већ по помоћ и разумевање. Причињава ми проблем и што стално морам објашњавати ствари у вези са својим стањем, док у очима саговорника гледам неверицу, чуђење и сумњу. Један од про-

блема је и што нам је здравство катастрофално (част мањем броју изузетака), и то што ме због појаве не схватају озбиљно и поред свих дијагноза, и то што често у кризним моментима перу руке и пребацују лопту на другог специјалисту... Због таквих ситуација обично завршим у сузама. Иако сам свесна свега, тешко је носити се са толиком количином неразумевања због спољашњег изгледа, те Вам ја дођем као одличан пример особе са невидљивим инвалидитетом, где никада, осим у тешким ситуацијама, нико неће приметити да ми је лоше или да ми нешто фали, а живим са болом већ пуних петанест година... И како ми је то лепо објаснила једна дивна докторка: „Цео живот ћете живети са болом, некад јачег, некад слабијег интензитета, али увек присутним. Од Ваше болести се не умире – са њом се умире... и да ће болети – бољеће... и да ће бити тешко – биће... Вежбе, вежбе и само вежбе сваки дан... Једина нада да што дуже функционишете на својим ногама.“

КАКО РЕАГУЈЕ ПОРОДИЦА, ПРИЈАТЕЉИ, ОКРУЖЕЊЕ НА ВАШУ СИТУАЦИЈУ?

Б.С. Свако са свог аспекта. Ја сам од оних што све могу и када заправо то не могу. Ишла сам добар део живота против себе и прихватања свог стања за озбиљно, све до 2022. године када сам била на домак квадриплегије, па су ме мало опоравили, да би ми 2023. године пало лево стопало, атрофирала лева нога и због повреде лева рука била готово без функције. Тада сам заправо схватила, прихватила и постала свесна озбиљности свога стања и на много тога ставила тачку.

Трудим се да квалитетно урадим оно чега се прихватим и што није преко мојих граница, али ме животне околности често демантују и морам преко њих због егзистенције. Жао ми је моје мајке, деце, пријатеља који су свашта прошли са многим последњих деценија. Имам подршку свих њих, разумевање такође, с тим што често и они подбаце због мог духа и изгледа... Али се трудим да их едукујем у правом смеру, посебно због других. Најбоље се разумем са пријатљима и познаницима сличним мени, који се боре са својим здравственим проблемима као и ја. Испадне сличан се сличном радује. Захвална сам својим ћеркама, мајци и пријатељима, који су увек ту у тим тренуцима. Било да имају разумевања или не

– ту су када је потребно. Што се тиче сарадника ту се најтеже проналази разумевање, али на тренутном послу имам помоћ колега. Млађа ћерка тешко прихвата и разуме моје стање, што је некако и нормално, јер има само осам година и моја ограничења јој сметају, јер не могу обављати оно што сам могла раније.

СА ЧИМ СТЕ СЕ СУОЧИЛИ ОД КАДА СТЕ РЕГИСТРОВАНИ КАО ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ?

Б.С. Већински са неразумевашем, сумњом, одмеравањем. Код нас су особе са инвалидитетом небитана група друштва, те сам се суочила са стањем какво је у друштву и држави. Од Националне службе особа са инвалидитетом до јавног рада, услова и немара, што је заправо застрашујуће, јер су то основне службе које морају бити у служби свих особа са инвалидитетом, посебно они као државни стуб. Рецимо, у оквиру јавног рада или привремено-повремених послова, како то зову, запошљавају особе са инвалидитетом у трајању од четири месеца за осмочасовно радно време, пет дана у недељи, без могућности отварања боловања, здравственог осигурања за чланове породице (малолетну децу), без плаћеног превоза за месечна примања од 22.000 динара, што је заправо дискриминишуће и срамно са мог аспекта особе са инвалидитетом, а засигурно гарантујем да исто мисле и остали појединци из исте групе. Сматрам да је то понижавајуће и да су људима ускраћена основна људска права, јер то су особе са инвалидитетом, одређеним ограничењима и потешкоћама, од којих ти као стуб државе очекујеш да четири месеца буду без икаквих тегоба. Такође, ни пословна рехабилитација или такозвана преквалификација не функционише на најбољи могући начин... Прво

зато што се месецима чека како би се то реализовало, а ако се у међувремену за-
послиш самостално а не преко Нацио-
налне службе за особе са инвалидитетом
– губиш права на исту. Такође, често ти
нуде и послове за које немаш квалифи-
кације или ниси у могућности да их
обављаш због тежине свога стања. Све у
свему, овде код нас на папиру све фун-
кционише, али у пракси не.

ШТА НАМ МОЖЕТЕ РЕЋИ ЗА КРАЈ?

Б.С. Чувајте Ваше здравље. Једном нару-
шено – заувек изгубљено. Чувајте и драге
људе, будите увиђајни, едукујте се на те-
му особа са инвалидитетом и јавно при-
чајте о томе... Не будите искључиви, има
нас пуно у окружењу. Не судите по из-
гледу, погледајте дубље особу преко пута
себе, баш као што не треба судити књизи
на основу корица.

Сви подаци интервјуа познати редакцији
Сандра Стефановић

Интервју са...

Ланом Николић

Имали смо прилике да разговарамо са
дивном саговорницом, Ланом Николић,
чије је име познато у нашој земљи по-
себно међу млађом популацијом.

Лана је млада новинарка, активист-
киња, водитељка емисије „Перспектива“
на Радио Београду 202. Дипломирала је и
мастерира на Катедри за општу књи-
жевност на Филолошком факултету у
Београду. Стипендисткиња је Института
за дигиталне комуникације, на коме за-
вршава докторат. Чланица је тима за
људска права УН у Србији. Лана је борац
за људска права, посебно младих људи из

осетљивих група.

Пише песме, воли уметност и много
других интересовања поседује.

Замолила сам Лану да нам се кроз ин-
тервју самостално представи. Дивна у сво-
јој скромности и увек расположена за
сарадњу рекла нам је следеће:

**ДРАГА ЛАНА МОЖЕШ ЛИ СЕ УКРАТ-
КО ПРЕДСТАВИТИ, РЕЋИ НЕШТО О СЕБИ
КАКО БИ ТЕ ЧИТАОЦИ БЛИЖЕ УПОЗ-
НАЛИ?**

ЛАНА: Волим да опишем себе као
активисткињу, слободну новинарку, али и
илустраторку. Доста ме ствари одређује
као особу и тешко ми је да издвојим јед-
ну, али можда је најважније било моје
искуство радио новинарке и водитељке на
Радио Београду 202.

То ме је формирало у великој мери у
професионалном смислу и усмерило ме ка
трагању за одговорима на важна питања,
која се тичу целог друштва – као што је
положај младих, инклузија, образовање,
али и значај културе и уметности. Тренут-
но сам на докторским студијама на Фа-
култету за медије и комуникације и то је
мој доминантан фокус, поред повременог
писања за неке медије.

ЗНАМО ДА СИ НОВИНАРКА, АКТИВИСТКИЊА КОЈА ДАЈЕ ПРИМЕР МЛАДИМА ИЗ ОСЕТЉИВИХ ДРУШТВЕНИХ ГРУПА. ДА ЛИ БИ НАМ РЕКЛА ШТА ТЕ ЈЕ НАВЕЛО ДА ПОСТАНЕШ АКТИВНА И ДА ЈАВНО ПРИЧАШ О ОСЕТЉИВИМ ГРУПАМА И ПРОБЛЕМИМА СА КОЈИМА СЕ СУСРЕЋУ?

ЛАНА: То је баш тешко питање и мислим да немам један одговор, па ћу казати само да ме у том смислу јако мотивише одговорност да, као грађанка која јавно говори и ради, уложим енергију у теме које сматрам важним и за које је неопходно да буду видљивије друштву. То је понекад врло изазован задатак, али верујем да ако пронађемо меру у томе како и колико говоримо – можемо да допринесемо томе да као друштво будемо бољи – сви ми, а не само ја која о томе говорим. На срећу, има много сјајних особа које се баве сличном врстом активизма и које су мене инспирисале, и настављају да ме инспиришу, да наставим све чиме се бавим и да верујем да има смисла.

ОД БРОЈНИХ ПОСТИГНУТИХ УСПЕХА У СВОМ ЖИВОТУ – БИ ЛИ НАМ РЕКЛА КОЈИ ЈЕ ЗА ТЕБЕ ПОСЕБАН?

ЛАНА: За мене је мој најважнији успех оно што би друштво углавном окарактерисало као неуспех – одустајање од првих докторских студија на Филолошком факултету. Тада сам први пут осетила да могу да кажем НЕ – нечему у шта више не верујем и што ме не мотивише, и да је у реду да тражим нови пут.

Важно је да учимо и себе и друге да је промена стазе којом идемо океј... ништа није уписано у камену, и не треба да буде. Имамо један живот у складу са оним што у том тренутку јесмо. То још нисам научила у потпуности, и не верујем да икада хоћу, али уживам у процесу. Та порука – да је сасвим пожељно променити интересовања, посао, академску сферу, шта год да нам је важно, и да је неопходно трагати за оним што нас испуњава – је једна од мени најбитнијих ствари и то бих волела да знају сви млади. Мислим да је то предуслов за било коју врсту успеха, како год га тумачили.

ШТА БИ НАМ МОГЛА РЕЋИ О ДЕЦИ И ОМЛАДИНИ ИЗ ОСЕТЉИВИХ ГРУПА – СА ЧИМ СЕ СУСРЕЋУ И БОРЕ? припадају.

ЛАНА: Не могу да говорим у име свих осетљивих група, већ само да изнесем лично искуство... Изазова је много, и различити су, све је врло индивидуално. Издвојила бих предрасуде и страхове друштва према свему што се разликује – зато сматрам да је неопходно да полако сагледавамо различитост као значајно богатство, а не као препреку... И да томе учимо млађе генерације.

Још један важан подсетник је да не осуђујемо друге, јер о њиховом животу и изазовима најчешће ништа не знамо, а да наместо тога, вежбамо стално гледање у себе, у то шта смо данас урадили, са чиме смо океј, а где смо могли боље и нежније – и према себи и према другима. Свакоме може да се догоди да постане део те друштвене групе, живот је непредвидив. Требало би то да имамо на уму и да негујемо скромност и солидарност – увек и свуда, према свима.

ШТА ЈЕ НЕОПХОДНО УЧИНITI, ПО ТВОМ МИШЉЕЊУ, ДА БИ СЕ УМАЊИЛА ДИСКРИМИНАЦИЈА И ДА БИ МЛАДИ МОГЛИ ЛАКШЕ ДА ФУНКЦИОНИШУ У СВИМ ДРУШТВЕНИМ АСПЕКТИМА?

ЛАНА: Требало би да дође до системских промена и препознавања од стране државе – колико је то значајно. То се наравно и догоди понекад, на папиру, али не и у пракси. Дискриминација је увек и свуда присутна. Надам се да ће у будућности ситуација да се побољша, али до тада – најпре верујем у солидарност појединца и појединки, у оно што можемо сами да урадимо свакога дана, трудећи се да побољшамо друштво, себе, и свој однос према људима са којима долазимо у контакт, без обзира којој друштвеној групи

ШТА ТЕ НАЈВИШЕ ИСПУЊАВА?

ЛАНА: Највише ме испуњава кад загрлим људе које волим, када цртам или читам, и када видим да све што покушавам да урадим како би друштво било боље – заиста прави неку разлику и бива препознато.

ИМАШ БОГАТУ БИОГРАФИЈУ ЗА САМО 33 ГОДИНЕ ШТО ЈЕ ИЗУЗЕТНО ИНСПИРАТИВНО И ПОХВАЛНО. ДА ЛИ СИ ЗАДОВОЉНА ПОСТИГНУТИМ И ШТА ТИ ДАЈЕ СНАГУ ЗА НЕУМОРАН РАД?

ЛАНА: Учим да будем задовољна, али... С обзиром на то да сам научена да увек треба померати своје границе и додатно напредовати и учити, још увек ми је тешко да препознам када је време да кажем – океј, сад си довољно урадила, одмори. Снагу ми даје свест о томе да нисам вечна, и да је зато важно да док постојим дам све од себе да свет учиним бољим местом, да подстичем комуникацију међу људима, разумевање, нежност, и опет да кажем – солидарност. Богата биографија је супер, али је и даље најважније да радимо оно што нас заиста испуњава, макар то нигде не било написано. Важно је да живимо живот у што већем складу са собом, а биографија свих нас, и она лична и она јавна, онда ће бити много лакше и истинитије написана.

С ОБЗИРОМ ДА ЈЕ ТЕМА НАШЕГ БРОЈА ИНВАЛИДИТЕТ И ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ, ЗНАМ ДА ТИ ЈЕ БИЛО ТЕШКО У БОРБИ КОЈУ ВОДИШ. ЗАНИМА МЕ ШТА ТЕ ЈЕ КРОЗ ЖИВОТ НА ТОМ ПУТУ НАЈВИШЕ ПОВРЕДИЛО, А УЈЕДНО И ОСНАЖИЛО?

ЛАНА: Највише ме узнемирава тенденција државе и друштва да игнорише особе са инвалидитетом, а да их подржава само на папиру. Подршке недостаје, заиста је недостаје, и то је оно што ме зиста брине, иако не губим наду да ситуација може бити боља уз адекватније залагање доносилаца одлука. Оно што ме храбри и оснажује увек је потенцијал у свима нама да учинимо добро и лепо, да подржимо једни друге, и да заједно тежимо друштву које заиста даје прилику свима нама да развијмо капацитете, друштву које све наше различитости сагледава као предност и простор за заједнички раст.

Септембар 2023,
Сандра Стефановић

Ово је прича о једном младом човеку, који није ни слутио како ће му се у трену живот потпуно променити и колико ће баш тај, један трен, заправо изменити његов животни пут.

Прича о Борку Трифуновићу

Борко Трифуновић, стар 39 година, родом из Лознице, током сунчаног септембарског дана, у парку надомак своје куће, дружио се са својом породицом. Играјући се са својом ћеркицом, старом свега четири године, на тераси парка, малену је узео у наручје да је стави на рамена или кркаче, како се то у народу зове. У том тренутку изгубио је равнотежу и кренуо да пада са терасе. Свестан околности, само је желео да заштити живот свога детета. Узимајући је у наручје и штитећи је својим телом, леђима је пао на плочник испод терасе, са висине од преко пет метара.

Тог кобног дана, 27. септембра 2022. године, Борко је задобио тешке повреде главе и кичме. Био је потпуно без свести, са лобањом на бетону из које је текла крв и слабирм знацима живота. Шансе за преживљавање, које су тог момента дате његовој породици у Служби пријема и збрињавања ургентних стања Опште болнице у Лозници – биле су свега 5%. Након указане прве помоћи, хитно је пребачен транспортним возилом на Ургентни Центар у Београду, где је смештен на интензивну негу и прикључен на апарате. Борко је неко време био у вештачкој коми, због великог хематома у глави и крвних излива. Након буђења из вештачке коме, имао је губитак памћења и халуцинације.

Испричао ми је причу шта је све видео и како се осећао тих дана. Нимало свестан своје ситуације, сећање је било на лепе тренутке који се заправо нису одвијали, већ су били продукт халуцинација изазваних повредом, а насталих након буђења у непознатом окружењу, где је мислио да се заправо нешто слави, да је медицинско особље његова породица и да се припрема гозба.

Операција торакалног дела кичме, која је трајала више од четири сата, обављена је 4. октобра 2022. године. Након тога, провео је месец дана на Одељењу ортопедије Ургентног Центра, а затим пребачен на Ортопедију у Лозницу, где је провео седам дана. Потом Бања Ковиљача, такође Одељење ортопедије, за које Борко наводи да је „језиво“: „Комплетни неуслови – од саме опреме, лежачева, преко хигијенских услова као у доба рата 1941...“ (а како сазнајемо – Одељење продужене неге и лечења у Бањи Ковиљачи, у саставу лозничке Опште болнице, познатије као Санаторијум – затворено је у јулу 2023. године, управо због неадекват-

них услова за рад са пацијентима. Решење о забрани рада уследило је после посете министарке здравља, о чему су летос писале и Лозничке новости).

Борко је већ провео 40 дана у Санаторијуму Ковиљача, потпуно сам у четири зида руиниране собе, када је увелико вратио свест, сећања и осетио сурову стварност.

Ту се суочава са својим новим стањем... Због непокретности доњих екстремитета и непрестаног лежања отварају му се тешки декубитиси (ране) по стопалима – ране које су се рапидно шириле због недостатка циркулације и прокрвљености. Јавља се и тешка уринарна инфекција праћена високом температуром, болом и „мучењем“ – како је Борко описао.

Контрола на Ургентном Центру у Београду обављена је 8. децембра, а затим га поново враћају на бањско лечење, овога пута у Сланкамен, до 10. марта 2023. године. Свакодневна превијања, неопходне анализе током комплетне рехабилитације и боравка су, по мишљењу здравствених институција, редовно и уз праћење обављане. Укључен је и психијатар, као и антидепресиви због лошег стања и тешког прихватања новонастале ситуације, као и свих преживљених траума. У међувремену, уринарна инфекција се погоршава те га из Сланкамена пребацују

на Одељење урологије у КБЦ Земун, где Борко проводи две недеље, а потом, након комплетне санације инфекције и декубита, Борка 13. марта 2023. пребацују на Клинику за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“ у Сокобањској бр.13, на „Б“ одељење, одакле смо и водили овај разговор.

При пријему на Клинику „Зотовић“ обављени су сви рутински прегледи неопходни да се сагледа комплетно стање, где је утврђено да је стабилан, свестан, оријентисан и оптимистичан. Верујући у боље сутра отпочео је своју рехабилитацију.

Приликом разговора са Борком добили смо и неопходне информације везане за боравак на Клиници „Др Мирослав Зотовић“. Борко је изузетно задовољан оним што су постигли – како медицинско особље, тако и физиотерапеути. Осим лоше хране, све остало је на завидном нивоу – Боркове су речи. Његове лепе речи и описи боравка у „Зотовићу“ сведоче да су људи који ту раде изузетно едуковани и обучени за рад са тешким и осетљивим групама, као што су особе са инвалидитетом.

Навео је да су га „максимално припремили и оспособили за живот у количима и функционисање у датим околностима“. Ојачали су га физички и ментално, научили како да се сам обуче, пређе из колица у кревет и обрнуто, како да вежба, да уради себи „интермитентну“ (стручан назив за пражњење бешике), да замени пелену или уложак.

Данас је 3. август 2023. Разговарамо са Борком. Њему је најављен отпуст за 8. август, када – из једне средине специфичног карактера, осећаја ушушканости и окружења, где су сви са сличним или истим проблемима – треба да се врати у спољни свет, тачније својој породици и окружењу.

На питање КАКО СЕ ОСЕЋА ПОВОДОМ СВЕГА – Борко нам је одговорио: „Мало сам узнемирен. Долазим кући у неком другом стању, у неку другу средину, где почињем живот испочетка, другачији. Овде смо сви исти. У Лозници сам ја једини инвалид у свом окружењу. Није ми свеједно, али борићу се. Мотив ми је ћеркица, која сада има пет година и све оно што жели да заједно радимо. Породица ми је припремила и прилагодила дом мојим тренутним потребама и условима, терпеути су ме научили како да повежем своје ноге. Идемо даље нема одустајања.“

Борко је приликом разговора био изузетно позитиван, у потпуности свестан своје ситуације и решен да успе у новом животу, под новим околностима. С обзиром на све преживљено током протеклих месеци, зрачио је снагом и бескрајно дивном енергијом, решен да успе.

Изузетно комуникативан и информисан, распитивао се код доктора и терапеута о свом стању и могућностима, причао на тему сексуалних односа са доктором, који му је пружио информације и дао савет како да настави даље са својим животом и брачним дужностима... И многа друга питања је поделио са нама. Једном речју – Борко је мислио апсолутно на све, сваки сегмент свог новог живота у новим околностима и под специфичним условима – и ниједног момента није искључио своју породицу.

Борко је још увек на боловању. Сада ће морати да „среди папирологију“ о свом инвалидитету, такозваном телесном оштећењу. Стекао је услов за туђу негу и помоћ, „што у виду новчаних средстава износи 24.000 динара месечно“, како нам је рекао.

На питање **КАКВЕ МОГУЋНОСТИ ЈЕ СТЕКАО ЗА ПОМОЋ ОД ДРЖАВЕ?**

Борко је одговорио: „Поред туђе неге и помоћи, оно на шта имам право, сада су два пакета пелена, што комадно није довољно, јер за месец дана је неопходно 60 комада, 60 катетера за пражњење бешике, а неопходно је 120 комада... При том, ако узмеш пелене – немаш право на улошке, а то изискује додатне трошкове, као и лек за тромбозу, који не иде на рецепт, и хрпа других лекова...”

БОРКО РЕЦИ НАМ СВОЈ ПЛАН ЗА ДАЉЕ.

„Посветићу се опоравку, ангажоваћу терапеута, породица ће помоћи. Назад нема, пораз није опција, ово је маратонска трка. На сваку вежбу идем као да ће нешто ново да се деси. У глави одзвањају

речи ћеркице: „Тата, хајде да се играмо, хајде да трчимо!“ Устајем и лежем са њеним ликом. Друго полувреме отпочиње.“

Било је тешко провести време на Клиници „Зотовић“ приликом интервјуи-сања Борка, али оно што сам приметила, сви присутни су спремни за шалу, смех, песму. У својој муци не губе време на негативу, надају се и верују у боље сутра. Борко је био пријатан саговорник, ентузијаста и позитивац.

Хвала, драги Борко, на утрошеном времену и жељи да своју тешку причу поделиш са нашим читаоцима. Много среће и настави храбро даље!

Пише
Сандра Стефановић

Наше активности

Обавештавамо наше драге читаоце да смо успоставили сарадњу са Удружењем „Добročинство“ из Сарајева. У Београду је боравио проф. др Хајрудин Шахић и био наш драги гост. Том приликом потписали смо споразум о сарадњи наша два удружења. Разменили смо искуства о нашем хуманитарном раду, а са професором смо имали част да проведемо више времена и да прикупимо корисне савете за наше будуће активности и деловање.

Део наших разговора са уваженим професором преносимо и читаоцима.

Хајрија Рамадани

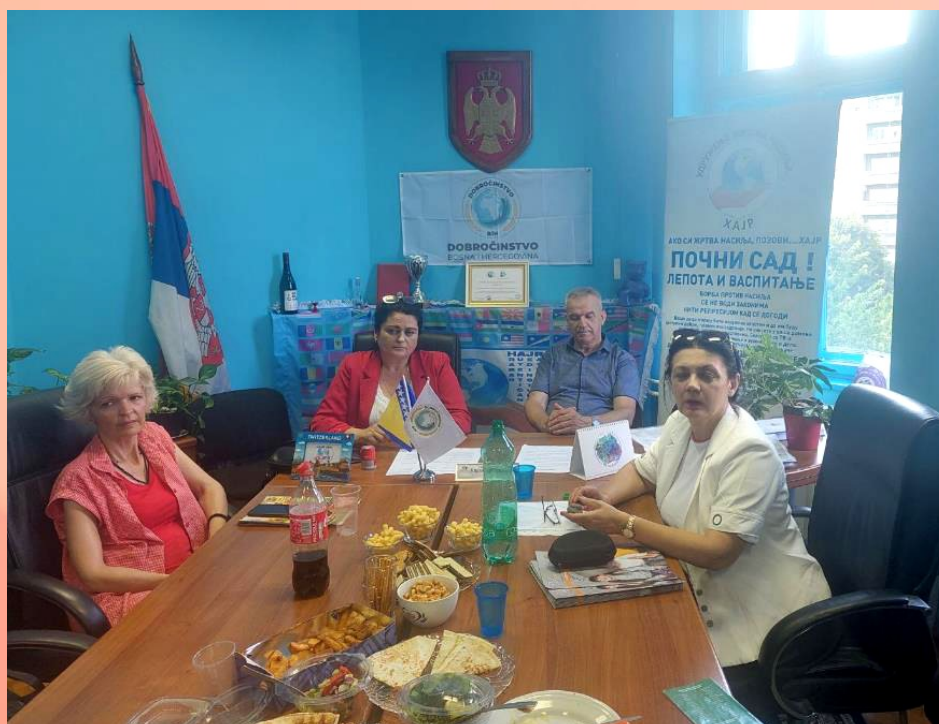

Интервју са професором Хајрудином Шахићем

ДРАГИ И ПОШТОВАНИ ПРОФЕСОРЕ, ТЕМА НАМ ЈЕ НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ. РЕЦИТЕ НАМ НЕШТО ВИШЕ О НАСИЉУ НАД ЖЕНАМА, КАО НАЈЗАСТУПЉЕНИЈЕМ ОБЛИКУ ПОРОДИЧНОГ НАСИЉА. КАКО БИ СЕ МОГАО РЕШАВАТИ ОВАЈ ПРОБЛЕМ НАСИЉА?

ПРОФ. ХАЈРУДИН: Насиље у породици, као један од највећих изазова нашег друштва, проблем је глобално присутан. Насиље над женама представља један вишедимензионални проблем који захтијева вишедимензионални одговор. У посљедње вријеме „култура тишине“ која је окруживала све форме насиља над женама, а не тако често и мушкарцима, почела се урушавати. Активисти за права жена, владе, умјетници и медији су заједно удружили своје снаге, како би изгурали овај социокултурни феномен – из приватног простора, у којем је често обавијен велом срама – у сферу јавног. Када је овај проблем изложен на овај начин, онда је могуће истраживати његове посљедице које оставља на жене, породицу, заједницу и шире друштво – и предузети активности како би се потакло питање тешких кршења људских права особа које су доживјеле насиље. Па ипак, насиље над женама се и даље шири и представља озбиљан глобални проблем.

ИМАЈУ ЛИ ВАШЕ ТВРДЊЕ УПОРИШТА У НЕКИМ СТАТИСТИКАМА И ЕГЗАКТНИМ ПОДАЦИМА? КОЈИ СВЕ ОБЛИЦИ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА ПОСТОЈЕ И КАКО СЕ ОНИ МАНИФЕСТУЈУ? КО СУ НАЈЧЕШЋИ ЗЛОСТАВЉАЧИ (ДА ТАКО КАЖЕМО)?

ПРОФ. ХАЈРУДИН: Насиље уништава здравље и њиме се крше права милиона жена и дјевојака свих раса, религија, етничких скупина и друштвених класа. Статистички подаци показују да између 10% и 50% жена физички злостављају њихови интимни партнери.

Систематско силовање и етничка доминација су у порасту, као широко распрострањена појава.

Присилна проституција, „сексуални туризам“ и трговина женама и дјевојкама је у порасту.

Многи традиционални обреди који су штетни за здравље жена и дјевојчица и даље се обављају, наносећи психолошку бол, физичку повреду и смрт.

Према предвиђањима Свјетске банке, злостављање жена убија и онеспособљава исти број жена репродуктивне старосне групе – као и карцином.

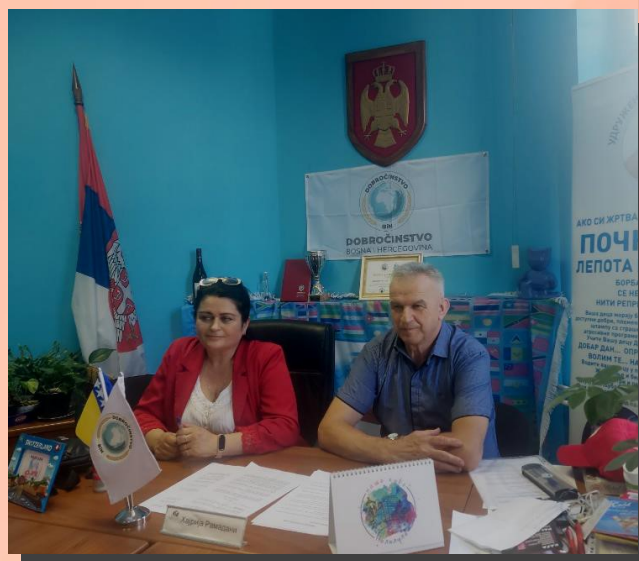
ПОСЛЕДЊИХ ГОДИНА НАСИЉУ НАД ЖЕНАМА ДАЈЕ СЕ МНОГО ВИШЕ ПАЖЊЕ, МЕДИЈИ СУ ОТВОРЕНИЛИ, ДРЖАВНИ ОРГАНИ ОПРЕДЕЉУЈУ НАМЕНСКА СРЕДСТВА, МНОГЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЦИВИЛНОГ СЕКТОРА ОДАВНО СУ ПОСВЕЋЕНЕ ПОДИЗАЊУ СВЕСТИ О ЗНАЧАЈУ РЕШАВАЊА ОВОГ ПРОБЛЕМА, О КОМЕ СЕ ДУГО ЋУТАЛО У ДРУШТВУ. И МНОГИ ХУМАНИТАРЦИ АНГАЖОВАНИ СУ У ПРУЖАЊУ НЕПОСРЕДНЕ ПОМОЋИ И ПОДРШКЕ ЖЕНАМА ЖРТВАМА НАСИЉА. МОГЛИ БИСМО РЕЋИ ДА ЈЕ У ПОСЛЕДЊЕ ВРЕМЕ ХУМАНИТАРНИ РАД У

ПУНОМ ЗАМАХУ И ИМА СВЕ БОЉУ ПОДРШКУ НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА. ШТА СЕ ЈОШ МОЖЕ И ШТА ТРЕБА УРАДИТИ?

ПРОФ. ХАЈРУДИН: Унаточ резултатима који су постигнути, остаје пуно тога да се уради, прије свега, на државним институцијама, цивилном друштву, међународним организацијама и појединцима, како би се омогућило да се особе, које су преживјеле било какво насиље, заштите од даљњег насиља, да се починиоци приведу правди и да се мјере превенције успоставе.

Неопходно је обезбиједити више средстава за рад на програмима који се баве превенцијом насиља на свим нивоима.

Неопходно је радити на усаглашавању домаћих закона са међународним стандардима, пружању обуке, сензибилизацију особа које раде у правосудним институцијама, припадника полиције, медија и појединаца.

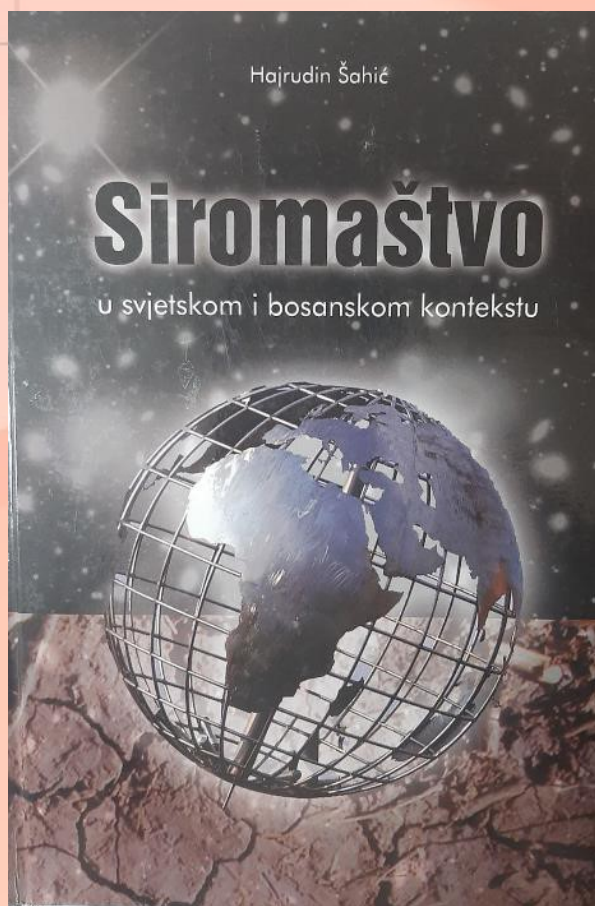

Постоји потреба да се успостави јача партнерска сарадња међу актерима, посебно међу групама за заштиту људских права и групама за заштиту жена, како би се проблем насиља ставио високо на дневни ред органа који се баве људским правима.

Неопходно је и обезбијеђивање здравствене његе, психолошког савјетовања, правног савјетовања и информисања о људским правима, уз осигуравање привремених склоништа, да би се жртве заштитиле од даљњег насиља.

Разговор водила Хајрија Рамадани,
Јула 2023. у Београду

Уз дозволу уваженог професора, објављујемо и кратак одломак из његове књиге.

"Сиромаштво у свјетском и босанском контексту"
у издању ИПК Плањакс, Тешањ, 2012. година

“Корист нема морала и у супротности је са смислом и значењем постојања људских заједница, а постизање користи дијели људе на оне који користе створено, а истовремено дјели и богатство створеног на два дјела. Један је мањи и он је основа живота највећег броја људи, а други је далеко већи, расте до огромних размјера, али је он основа моћи оног мањег дјела људи и њиховог изузетног положаја. Логика таквог односа је да један или мноштво мора бити сиромашан да би неки други или нека друга група могла бити богата.”